

УДК 658.5:347.728.1

Л.О. Волощук, канд. екон. наук, доц., Одес. нац. політехн. ун-т

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Л.О. Волощук. **Обліково-аналітичне забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства.** Досліджено основні аспекти обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством і визначено сутність системи обліково-аналітичного забезпечення його інноваційним розвитком, її мету, функції, завдання, ключові складові та вимоги до них.

Ключові слова: система обліково-аналітичного забезпечення управління, інноваційний розвиток підприємства.

Л.А. Волощук. **Учетно-аналитическое обеспечение управления инновационным развитием предприятия.** Исследованы основные аспекты учетно-аналитического обеспечения управления предприятием и определена сущность системы учетно-аналитического обеспечения его инновационным развитием, ее цель, функции, задачи, ключевые составляющие и требования к ним.

Ключевые слова: система учетно-аналитического обеспечения управления, инновационное развитие предприятия.

L.A. Voloshchuk. **Accounting-and-analytical support of a enterprise innovation development.** The main aspects of accounting-and-analytical support of a enterprise management are investigated, the essence of the system of accounting-and-analytical support of an enterprise innovation development, its aim, functions, tasks, basic components and requirements to them, are determined.

Keywords: system of accounting-and-analytical support of management, innovation development of an enterprise.

В сучасних умовах у бізнес-середовищі відбуваються швидкі зміни економічної ситуації, що висуває нові вимоги до системи управління підприємством з метою швидкого та адекватного реагування на відповідні виклики. Тому зростає роль сучасних систем інформаційно-аналітичного забезпечення господарської діяльності, які дають змогу вирішувати існуючі проблеми розвитку [1]. Зміцнення економічного і інноваційного потенціалу держави залежить від стабільного фінансового стану всіх господарських структур, досягнення якого можливо лише на умовах їх інноваційного розвитку.

Реформування системи бухгалтерського обліку та приведення її до міжнародних вимог призвели до зниження якості управлінської інформації, її аналізу, а також результативності прийняття управлінських рішень [2]. Отже, одним з першочергових завдань активізації інноваційного розвитку підприємства є формування його обліково-аналітичного забезпечення, яке повинно сприяти розширенню можливостей формування та використання їх інноваційного потенціалу.

Дослідженню методології обліково-аналітичного забезпечення присвячують свої роботи багато вітчизняних авторів [1, 3...5]. Це ще раз підтверджує актуальність питань формування обліково-аналітичного забезпечення управління підприємствами на фоні діючих економічних процесів та сьогоденних потреб забезпечення стійкого розвитку підприємств.

Незважаючи на існуючі результати досліджень в даній сфері, можна стверджувати, що методологія обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством в сучасній економічній теорії знаходиться ще на стадії формування та має такі недоліки:

— досі не існує категоріальної визначеності — використовуються терміни “обліково-аналітичне забезпечення” [1, 3], “обліково-аналітична система” [4, 6], “обліково-аналітичний механізм” [7], що за суттю мають одні й ті ж ключові завдання у системі управління, проте різні тлумачення, структуру та структуроутворюючі складові;

— недостатньо дослідженими є й особливості обліково-аналітичного забезпечення процесів інноваційного розвитку на різних рівнях управління.

Аналіз низки існуючих визначень показує, що поняття обліково-аналітичне забезпечення, система або механізм мають практично синонімічний зміст — головним призначенням обліково-аналітичного забезпечення, системи або механізму у більшості праць зазначається забезпечення системи менеджменту (поточного, фінансового, стратегічного) обліково-аналітичною інформацією, необхідною для прийняття обґрунтованих та ефективних управлінських рішень.

Термін “забезпечення” у контексті обліково-аналітичного слід розглядати як гарантування своєчасного формування та передачі якісної обліково-аналітичної інформації в рамках системи управління підприємством, а також зовнішнім користувачам. Крім того, термін обліково-аналітична інформація в сучасних умовах набуває більш широкого змісту, ніж поєднання інформації, яку продукує бухгалтерський облік, та інформації, яка готується методами економічного аналізу [8], а в її складі слід також враховувати дані стратегічного обліку та аналізу, що містять показники стратегічного розвитку, індикатори внутрішнього та зовнішнього бізнес-середовища.

Водночас, обліково-аналітичне забезпечення у поширеному розумінні є поєднанням підсистем управління, що виконують відповідні функції та взаємодіють між собою через інформаційні потоки. Отже, обліково-аналітичне забезпечення має ознаки системи. Тому доцільним є використання терміну „система обліково-аналітичного забезпечення”, що відображає головне призначення функціонування та необхідність системної взаємодії складових підсистем управління, відповідальних за формування якісної обліково-аналітичної інформації.

В більшості джерел складових цієї системи зазначається дві — підсистема обліку та підсистема економічного аналізу. Проте, на межі між цими двома підсистемами потрібне „втручання” підсистеми аудиту, оскільки саме аудит призначений забезпечити необхідний рівень якості облікової інформації для її подальшої аналітичної обробки.

Отже, систему обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством слід розглядати як єдність підсистем обліку, аудиту та аналізу, взаємодіючих через інформаційні потоки в процесі формування і передачі оперативної та якісної обліково-аналітичної інформації для забезпечення обґрунтованості та ефективності прийняття управлінських рішень у системі управління підприємством, а також зовнішніми користувачами (рис. 1).

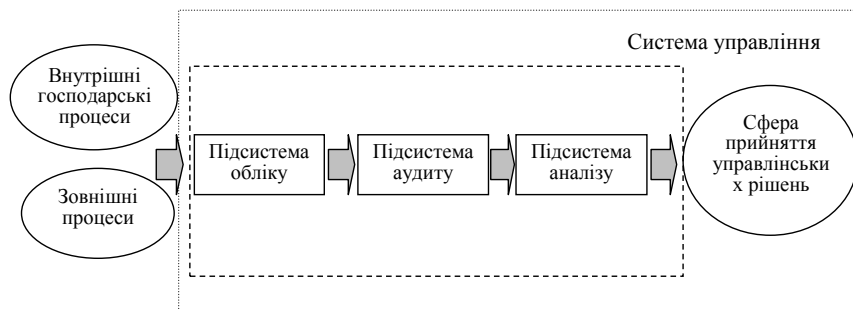

Рис. 1. Складові системи обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством:

▣ — інформаційні потоки

Часто поняття системи обліково-аналітичного та інформаційно-аналітичного забезпечення ототожнюють, що бачиться недоцільним. Поняття інформаційно-аналітичного забезпечення є ширшим та містить всю інформацію, яка використовується в системі управління, а також комплекс інформаційних технологій, технічних та програмних засобів, що забезпечують надходження, обробку та переміщення інформаційних потоків. Отже, система обліково-аналітичного забезпечення і система інформаційного забезпечення є складовими системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління підприємством. При цьому система інформаційного за-

безпечення інтегрується в систему обліково-аналітичного забезпечення, а ефективність її функціонування є необхідною передумовою формування та якісного функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення. І лише ефективність обох систем у комплексі здатна забезпечити ефективність системи управління підприємством в цілому.

З точки зору рівнів господарювання можна відокремити системи обліково-аналітичного забезпечення управління підприємствами, а також на галузевому, регіональному та загальнодержавному рівнях. Таким чином, національна або регіональна система розпадається на галузеві підсистеми обліково-аналітичного забезпечення. Кожна з них, базуючись на загальних принципах та загальному економічному інструментарії, має відому галузеву специфіку.

Враховуючи різновиди господарчих процесів підприємств, фахівці відокремлюють обліково-аналітичне забезпечення управління фінансами, стратегічного управління, управління витратами, управління якістю тощо. Проте, всі вони є складовими системи обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством та його розвитком.

До основних функцій системи обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством можна віднести такі: інформаційна — забезпечення інформацією про діяльність підприємства внутрішніх і зовнішніх користувачів; облікова — відображення фактів господарської діяльності підприємства та індикаторів зовнішніх процесів; аналітична — здійснення на підставі первинних даних економічного аналізу поточної та перспективної діяльності підприємства; контрольна.

На базі означених функцій можна визначити й основні завдання обліково-аналітичної системи управління: надання інформаційної підтримки у прийнятті управлінських рішень; здійснення аналізу та оцінки ефективності діяльності підприємства в цілому та в різних аналітичних розрізах (за структурними підрозділами, бізнес-одинацями, тощо); контроль і планування економічної ефективності діяльності підприємства; обґрунтування пріоритетних напрямків розвитку.

Більш глибоке розуміння технології процесу обліково-аналітичного забезпечення передбачає виділення трьох основних його стадій:

- формування масиву первинної облікової інформації: виявлення, вимірювання, реєстрація та накопичення економічної інформації;
- узагальнення первинної облікової інформації та формування первинних аналітичних даних;
- аналітична обробка первинних аналітичних даних.

Система обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством подана на рисунку 1 у вигляді узагальненої моделі. Проте, кожна підсистема складається з ідентичних блоків, що віддзеркалюють специфічні особливості певного виду забезпечення: “Методика”, “Організаційна структура та управлінські процедури”, “Технологія” [6].

Блок “Методика” містить відповідно методики облікового, аудиторського та аналітичного забезпечення. Облікове забезпечення ґрунтується на спеціальних методах обліку, орієнтованих на забезпечення розвитку підприємств та враховуючих специфіку його бізнес-процесів, що дозволяє формувати раціональне та прозоре облікове середовище, підвищувати якість облікової інформації. Аудиторське забезпечення будується на методиках, що дозволяють здійснити комплексну перевірку та поточний моніторинг облікового забезпечення. Метою аудиторського забезпечення є підтвердження достовірності облікового забезпечення та відповідності порядку ведення бухгалтерського обліку законодавчим вимогам. Аналітичне забезпечення використовує комплексні методики аналізу та оцінки розвитку підприємства, що дозволяє переорієнтувати його ресурси для досягнення стійко високих показників розвитку та розробити оптимальну стратегію з урахуванням встановлених тенденцій. Метою аналітичного забезпечення є стійкий розвиток підприємства на засадах підвищення ефективності його діяльності.

Блок “Організаційна структура та управлінські процедури” містить:

- організаційні структури обліку, аналізу та аудиту, що представляють собою сукупність спеціалізованих функціональних підрозділів, взаємопов’язаних у процесі обґрунтування, виробітки, прийняття та реалізації управлінських рішень, дозволяють гнучко реагувати на зміни зовнішнього середовища та враховують інноваційні прийоми управлінської діяльності;

— управлінські процедури обліку, аналізу та аудиту, що містять формування цілей, завдань, визначення складу та місця відповідних підрозділів, їх ресурсне забезпечення, розробку документів, положень, що регулюють форми, методи, процеси, здійснювані в організаційній системі управління.

Блок “Технологія” містить технології обліку, аналізу та аудиту, і відповідні технічні та програмні засоби, що містять сукупність сучасних засобів, способів, інструментів, форм, прийомів, а також регламент виконання та порядок здійснення контролю, за допомогою яких здійснюється кожний з вказаних процесів. Технології обліку, аудиту та аналізу регламентуються спеціально створеними нормативно-методичними документами.

Послужуючим та узагальнюючим всі елементи розглянутих блоків є інформаційне забезпечення — сукупність засобів отримання, пошуку, збереження, накопичення, передачі, обробки інформації, організацію банків облікових та необлікових даних. Воно пронизує облікове, аудиторське, аналітичне забезпечення, інтегрує облікові, позаоблікові, аудиторські та аналітичні дані та їх носії, забезпечуючи збір, збереження, обробку і поширення інформації через використання гнучких інформаційних технологій, технічних та програмних засобів, що дозволяє забезпечувати рух інформаційних потоків між елементами системи обліково-аналітичного забезпечення управління.

Слід зазначити, що система обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційними процесами та інноваційним розвитком досі окремо не розглядалася, незважаючи на безперечну актуальність забезпечення ефективності прийняття рішень саме у цій сфері. В сучасних умовах, коли розвиток підприємства є апіорі інноваційним, формування системи обліково-аналітичного забезпечення управління розвитком підприємства повинно враховувати вимоги управління інноваційно-інвестиційними процесами, специфіку цих процесів та пов'язаної з ними обліково-аналітичної інформації.

Таким чином, система обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства являє собою єдність систем обліку, аудиту та аналізу, взаємодіючих і поєднаних через інформаційні потоки в процесі формування і передачі оперативної та якісної обліково-аналітичної інформації для забезпечення обґрунтованості та ефективності прийняття управлінських рішень у системі управління інноваційно-інвестиційними процесами.

В результаті дослідження можна визначити основні аспекти концепції системи обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства (рис. 2).

Метою функціонування системи є формування та передача оперативної та якісної обліково-аналітичної інформації для забезпечення обґрунтованості та ефективності прийняття управлінських рішень у системі управління інноваційно-інвестиційними процесами та інноваційним розвитком підприємства.

Об'єктом системи є підприємство, а предметом — його інноваційно-інвестиційні процеси, спрямовані на інноваційний розвиток.

Система виконує інформаційну, облікову, аналітичну та контрольну функції та відповідні їм завдання, що забезпечують досягнення мети: надання інформаційної підтримки у прийнятті управлінських рішень; здійснення аналізу та оцінку ефективності інноваційно-інвестиційних процесів підприємства в цілому та в різних аналітичних розрізах; планування і контроль ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства; обґрунтування пріоритетних напрямків його інноваційного розвитку.

Складовими системи є підсистеми господарського обліку; аудиту та внутрішнього фінансового контролю; економічного аналізу. Кожна з підсистем містить відповідні складові: за видами обліку — підсистеми фінансового, управлінського, податкового, статистичного, оперативного, стратегічного обліку; за напрямками економічного аналізу — підсистеми техніко-економічного аналізу, фінансового аналізу, управлінського аналізу, інвестиційного аналізу, маркетингового аналізу, логістичного аналізу, аналізу зовнішньоекономічної діяльності, стратегічного аналізу тощо.

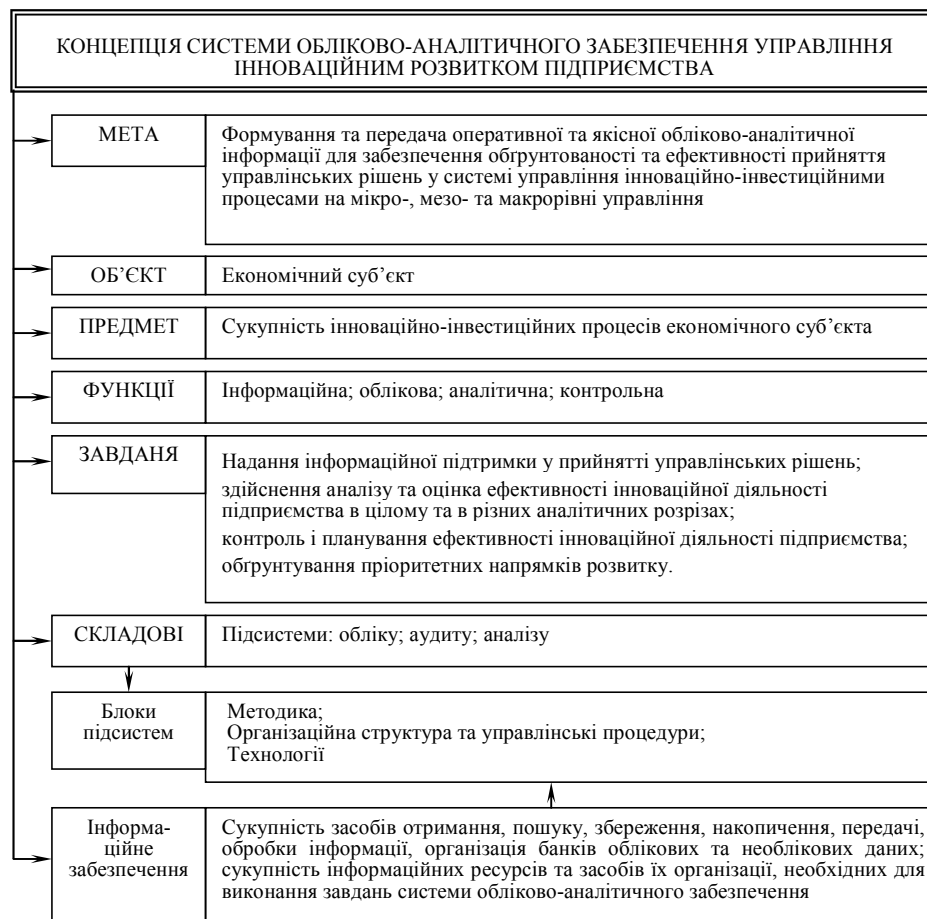

Рис. 2. Концепція системи обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємств

Кожна зі складових містить відповідні блоки: “методика”; “організаційна структура та управлінські процедури”; “технології”. Всі елементи системи поєднані через інформаційне забезпечення, що уможливує формування та рух інформаційних потоків між ними за допомогою сукупності засобів пошуку, отримання, збереження, накопичення, передачі та обробки інформації.

Специфіка управління інноваційно-інвестиційними процесами має проявлятися у всіх складових системи обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства: у підсистемі обліку та аудиту — через формування обліково-звітної інформації, що максимально достовірно віддзеркалює інноваційні та інвестиційні процеси в різних аналітичних розрізах; у підсистемі аналізу — через формування аналітичного інструментарію оцінки стану, тенденцій розвитку та ефективності інноваційних та інвестиційних процесів, а також якісних інноваційно-інвестиційних характеристик підприємства: інноваційного потенціалу, інноваційного іміджу, інвестиційної привабливості тощо.

Вирішення завдань системи обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства потребує розв’язання існуючих методичних проблем як у методології обліку щодо об’єктивного відображення результатів інноваційно-інвестиційних процесів, які ускладнюють аналіз та управління цими процесами не тільки на рівні підприємств, але й на мезо- та макрорівні, так і у методології економічного аналізу, де досі не є остаточно сформованим аналітичний інструментарій оцінки інноваційно-інвестиційних процесів та інноваційного розвитку підприємств.

Література

1. Довбенко, В.І. Обліково-аналітичне забезпечення розвитку підприємства / В.І. Довбенко // Вісн. нац. ун-ту "Львів. політехніка". — 2009. — № 647. — С. 50 — 56.
2. Безродна, Т.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством: визначення сутності поняття / Т.М. Безродна // Вісн. Східноукр. нац. ун-ту ім. В.Даля. Ч. 2.— 2008. — № 10(128). — С. 35 — 38
3. Гудзинський, О.Д. Менеджмент та його обліково-аналітичне забезпечення : навч. посіб. // О.Д. Гудзинський, Т.М. Пахомова. — К.: ППК ДСЗУ, 2003. — 51 с.
4. Облік, контроль і аналіз у міжнародному бізнесі: управлінський аспект: [моногр.] / [Під заг. ред. Л.О. Сухарьової]. — Донецьк: ДонДУЕТ, 2005. — 213 с.
5. Грабко, М.В. Системне обліково-аналітичне забезпечення менеджменту машинобудівних підприємств / М.В. Грабко // Вісн. нац. ун-ту "Львів. політехніка". — 2009. — № 647. — С. 27 — 31.
6. Тичинина, Н.А. Теоретическое обоснование содержания учетно-аналитического обеспечения устойчивого развития предприятия / Н.А. Тичинина // Вестн. Оренбург. гос. ун-та. — 2009. — № 2. — С. 107 — 113.
7. Омельченко, И.А. Развитие учетно-экономической системы внешнеэкономической деятельности / И.А. Омельченко // Вест. Томск. гос. ун-та. — 2008. — № 317. — С. 210 — 216.
8. Галузіна, С.М. Аспекти підвищення ролі учетно-аналитической інформації в системі управління організацією: [моногр.] / С. М. Галузіна. — СПб.: Знання, 2006. — 392 с.

References

1. Dovbenko, V.I. Oblikovo-analitychne zabezpechennia rozvytku pidpriemstva [Accounting-and-Analytical Support of Enterprise Development] / V.I. Dovbenko // Visn. nats. un-tu "Lviv. politekhnikha" [Herald of the Nat. Univ. "Lviv Politechnics"] — 2009. — # 647. — PP. 50 — 56.
2. Bezrodna, T.M. Oblikovo-analitychne zabezpechennia upravlinnia pidpriemstvom: vyznachennia сутності поняття [Accounting-and-Analytical Support of Enterprise Management: Determining the Essence of the Notion] / T.M. Bezrodna // Visn. Skhidnoukr. nats. un-tu im. V.Dalia [Herald of the East European Nat. Univ. named after V.Dal'] Part 2. — 2008. — # 10(128). — PP. 35 — 38.
3. Hudzynskiy, O.D. Menedzhment ta yoho oblikovo-analitychne zabezpechennia: navch. posib. [Management and its Accounting-and Analytical Support: a textbook] // O.D. Hudzynskiy, T.M. Pakhomova. — Kyiv, 2003. — 51 p.
4. Oblik, kontrol i analiz u mizhnarodnomu biznesi: upravlinskyi aspekt: [monohr.] [Accounting, Control and Analysis in International Business: a Managerial Aspect: [monogr.]] / [Edited by L.O. Sukharova].— Donetsk, 2005. — 213 p.
5. Hrabko, M.V. Systemne oblikovo-analitychne zabezpechennia menedzhmentu mashynobudivnykh pidpriemstv [Systematic Accounting-and-Analytical Support Content of Machine-Building Industries Management] / M.V. Hrabko // Visn. nats. un-tu "Lviv. politekhnikha" [Herald of the Nat. Univ. "Lviv Politechnics"] — 2009. — # 647. — PP. 27 — 31.
6. Tichinina, N.A. Teoreticheskoe obosnovanie sodержaniya uchetno-analiticheskogo obespecheniya ustoychivogo razvitiya predpriyatiya [Theoretical Justification of Accounting-and-Analytical Support of Enterprise's Stable Development] / N.A. Tichinina // Vestn. Orenburg. gos. un-ta. [Herald of the Orenburg State Univ.] — 2009. — # 2. — PP. 107 — 113.
7. Omel'chenko, I.A. Razvitie uchetno-ekonomicheskoy sistemy vneshneekonomicheskoy deyatel'nosti / I.A. Omel'chenko [Development of Foreign-Economic Activity Accounting-and-Analytical System] // Vest. Tomsk. gos. un-ta. [Herald of the Tomsk State Univ.] — 2008. — # 317. — PP. 210 — 216.
8. Galuzina, S.M. Aspekty povysheniya roli uchetno-analiticheskoy informatsii v sisteme upravleniya organizatsiyey: [monogr.] [Some Aspects of Enhancement of the Role of Accounting-and-Analytical Information in the Organization Management System: [monogr.]] / S. M. Galuzina. — St.-Petersburg, 2006. — 392 p.

Рецензент д-р екон. наук, проф. Одес. нац. політехн. ун-ту Філіппова С.В.

Надійшла до редакції 2 листопада 2011 р.